

Nr 96.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående slutande av avtal mellan kronan och Karlskrona stad om reglering av vissa tvistiga mellanhavanden; given Stockholms slott den 1 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om godkännande av förslag till avtal mellan kronan och Karlskrona stad rörande vissa tvistiga mellanhavanden samt anför därvid följande:

Inledning.

Stadsfullmäktige i Karlskrona hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 juni 1936, att för åstadkommande av förhandlingar om samt framläggande av förslag till överenskommelse mellan kronan, å ena, samt staden, å andra sidan, rörande dels vissa tvistiga mellanhavanden i fråga om ägande- eller

dispositionsrätten till vissa delar av ön Trossö med dit hörande öar, holmar och skär samt omgivande vatten med fisket däri, dels ock vissa andra spörsmål, såsom kronans åtagande att underhålla och ombesörja renhållningen av vissa gatudelar, kronans vattenförbrukning m. m., beträffande vilka spörsmål en revidering av de på grund av avtal eller eljest föreliggande förhållanden finge anses befogad, förslagsvis fyra delegerade under ordförandeskap av en utav Kungl. Maj:t utsedd opartisk ledamot måtte tillsättas; av de delegerade borde två utses för kronan och två för staden.

Marinförvaltningen, som hördes i ärendet, hade icke något att erinra mot att de föreslagna förhandlingarna kommo till stånd samt förmenade, att dessa syntes böra omfatta samtliga oreglerade mellanhavanden mellan kronan och Karlskrona stad, såväl sådana, som tidigare framträtt, som de vilka i övrigt från någondera sidan ansågos aktuella.

Med bifall till stadsfullmäktiges hemställan medgav *Kungl. Maj:t* den 13 mars 1937, att förhandlingar mellan kronan och Karlskrona stad beträffande de angivna spörsmålen finge upptagas av fem särskilda delegerade, av vilka en avsåges att fungera såsom opartisk ordförande och två skulle utses av vardera kronan och staden. I sammanhang härmed bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för försvarsdepartementet att dels utse såväl den opartiske ordföranden som de båda delegerade, vilka skulle företräda kronan, dels ock besluta om den biträdeshjälpen åt delegerade, vilken kunde finnas erforderlig. På grund härav anmodades den 20 april 1937 *häradshövdingen Nils Wihlborg* att fungera såsom ordförande vid förhandlingarna samt *ledamoten av riksdagens första kammare lantbrukaren P. J. Gustafsson* och *kommendören I. A. Cassel* att såsom delegerade företräda kronan.

Stadsfullmäktige i Karlskrona utsågo den 20 maj 1937 stadsfullmäktiges ordförande, *ledamoten av riksdagens andra kammare chefredaktören Algot Törnkvist* och chefen för kommunala byrån i Karlskrona *översten C. A. Claus* att såsom delegerade företräda staden vid förhandlingarna.

Delegerade hava den 15 december 1939 avgivit ett förslag till avtal mellan kronan och staden rörande de mellanhavanden, som varit föremål för delegerades behandling, med tillhörande bilaga behandlande vissa stadsplanefrågor och därvid överlämnat dels sju till förslaget hörande kartor betecknade sammanställningskarta, gränskarta, T 26: 9, D 31: 1 a, II: a, III: 2 och B 2: a 4, dels en promemoria innehållande motiv till avtalsförslaget, dels ock åtskilliga andra kartor och handlingar upptagna i särskild förteckning.

Avtalsförslaget med bilaga torde få såsom *Bilaga A* fogas till statsrådsprotokollet. Till ärendet hörande kartor, förenämnda promemoria samt övriga handlingar torde få i sinom tid överlämnas till riksdagens vederbörande utskott för att finnas tillgängliga vid ärendets behandling.

Det föreliggande förslaget till avtal behandlar ett flertal skilda frågor och är efter arten av dessa indelat i sex avdelningar. Avdelning I innehåller bestämmelser om särskiljande av kronans och stadens rätt beträffande hemmanet Trossö, varå staden är anlagd, med därunder lydande vattenområden, öar, holmar, skär och fiske. Denna avdelning är i sin tur indelad i nio punkter, och

till den tredje av dessa ansluter sig bilagan om stadsplanefrågorna. De två följande avdelningarna angå överlåtelse, avdelning II av en del fastigheter och områden inom staden samt avdelning III av ön Degerskär. Till bestämmelserna i dessa tre avdelningar anknyta föreskrifter i avdelning IV om hemul, lagfartskostnader m. m. Av de båda sista avdelningarna handlar avdelning V om kronans fritagande från skyldigheten enligt åtagande år 1787 att underhålla vissa gatudelar i Karlskrona och avdelning VI om revidering av bestämmelserna angående avgifterna för kronans förbrukning av vatten från stadens vattenledningsnät. Härutöver finnas i avtalsförslaget stadganden intagna om tidpunkten för avtalets ikraftträdande.

Jag går nu att i korthet redogöra för de synpunkter och utredningar, vilka legat till grund för delegerades förslag till avtalsbestämmelser, och torde jag därvid få i huvudsak följa den i avtalsförslaget gjorda indelningen.

Avd. I. Särskiljande av kronans och stadens rätt beträffande hemmanet Trossö.

Huvuddelen av de tvistefrågor, som lösas i förslagets första avdelning, härröra av omständigheter, som sammanhånga med stadens grundläggning och första utveckling. Delegerade funno därför sakkunnig biträdes hjälp erforderlig för utredning angående den rätt beträffande hemmanet Trossö med därtill hörande vattenområden, öar och skär, som Karlskrona stad i samband med stadens grundläggning eller sedermera förvärvat. På grund härav anmodade dåvarande chefen för försvarsdepartementet den 19 november 1937 kammarrådet *H. L. Skoglund* att biträda de delegerade som företrädde kronan med verkställande av en sådan utredning.

Till en början torde här böra lämnas följande redogörelse för innehållet i ett av kammarrådet *Skoglund* avgivet yttrande med utredning i nämnda hänseende:

Konung Karl XI beslöt år 1679 att förlägga en örlogsstation till skärgården utanför Lyckeby och att på Trossön bygga en stad med namnet »Carlsroona». Hemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Trossö ägdes vid denna tid av bonden Wittus Andersson. Han förmåddes först den 30 september 1685 att emot viss av kronan utbetald ersättning avsäga sig alla anspråk på hemmanet. Likväl utfärdades redan den 10 augusti 1680 privilegier för den nya staden. I punkt VII av dessa föreskrevs beträffande den nya stadens bebyggande att till var och en som flyttade till staden skulle »tompter och huus effter den dher öfver fattade desse in och affrijtningh utdehlas och bebyggias». Någon annan upplåtelse till staden av hemmanet Trossö eller del därav än den som kan innefattas i denna punkt förekommer icke i privilegiebrevet. Icke heller synes annan handling med sådan upplåtelse hava utfärdats i samband med stadens grundläggning. Där- emot omnämnes Trossö i ett donationsbrev den 16 mars 1695. Kungl. Maj:tt fann däri skäligt att »föruthan Tråtsön hwar på staden är bygd, låta läggia hemmanet Sillemåhla» under staden. I jordeböcker efter år 1680 och vid extra roteringar angives hemmanet Trossö såsom skatte »inlagt under» eller »underlagt» Karlskrona. Även i andra akter och urkunder betecknas hemmanet Trossö såsom staden »tillhörigt» eller såsom ett staden »underlagt» hemman. Den utdelning av tomter inom staden, varom bestämmelser finnas i punkt VII av privilegiebrevet, påbörjades redan år 1681 och skedde, med undantag för en kortare tid, genom kronans försorg. Staden å sin sida började

likaledes tidigt uppbära tomtören och fick sedermera sin rätt härtill bekräftad genom kungl. resolutioner.

Enligt en av Karl XI den 21 mars 1683 fastställd karta, vilken torde hava varit avsedd att ligga till grund för bebyggelsen, är det område av Trossö som ligger söder om Amiralitetsgatan betecknat »Amiralitetsplatzer» samt området norr därom indelat i kvarter och tomter och tydligen avsett för själva stadsbebyggelsen. Runt Trossö fanns å kartan utmärkt en befästningsgördel. Denna kom dock icke till utförande utan det beslöts, att i stället en mur till skydd för flottan skulle uppföras mellan amiralitetet och staden. Med anledning härav uppgjordes en av Kungl. Maj:t den 3 maj 1694 fastställd karta. Samtidigt utfärdades befallning om uppförande av den å kartan utmärkta befästningslinjen, vilken skulle bestå av en mur och utanför denna av en grav med betäckt väg samt jordvall. — Befästningslinjen har inlagts å sammanställningskartan. — Även denna befästningsplan ändrades genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 maj 1699, enligt vilket själva muren skulle göras svagare samt grav med väg och jordvall ej anläggas. Uppförandet av muren fortgick därefter till dess arbetet under Karl XII:s krig avstannade av brist på medel. Väster om Amiralitetsslätten blev sålunda endast ett kort stycke av muren färdigt. Å en år 1718 på Kungl. Maj:ts befallning upprättad icke fastställd generalplan över Karlskrona är också området mellan den planerade fästningsmurens västra hälft och själva skeppsvarvet indelat i kvarter med gator — kvarteren Ankarstjärna och Mörner. — Också 1718 års generalplan eller stadsplan har inlagts å sammanställningskartan. — Planerna på fullbordande av muren mellan amiralitet och staden återupptogs senare men fullföljdes aldrig. Den nuvarande varvmuren uppfördes under 1800-talet.

I samband med inlösning av tomter för dockbyggnad tog kronan omkring mitten av 1700-talet utan ersättning i anspråk gatumark inom det för dockbyggnaden ifrågasatta området. Även i övrigt disponerade kronan i fall av behov över stadsområdet. Vid mitten av 1700-talet började emellertid också staden mot till dess kassa ingående ersättning verkställa upplåtelse till enskilda inom stadsområdet och det därtill hörande vattenområdet. Kronan vidtog åtgärder häremot endast när stadens förfarande medförde olägenhet för flottan eller kronans andra försvarsanstalter. För sin rättighet att förfoga över stadsområdet stödde sig kronan därvid icke på bättre rätt till det samma utan på de för fästningsstäder i allmänhet gällande författningarna.

Någon bestämning av rågång för hemmanet Trossö har säkerligen aldrig skett. Till ledning för ett avgörande av vilka öar, holmar och skär, som skola räknas till hemmanet, och därmed också för bestämmande av hemmanets gräns tjänar emellertid bland annat en år 1671 förrättad s. k. jordrevning å hemmanet. Bland de förmåner, för vilka hemmanet då skattlades, upptogs mulbete på själva Trossön och Björkholmen samt å sex andra holmar. Dessutom nämndes åtta stycken »kläppar» eller holmar, som kunde nyttjas till kalvbete. Bland hemmanets förmåner antecknades slutligen även »allehanda fiskerij som åhr wäll belägen iblantt hollmerne och skärerne».

Staden har, delvis sedan slutet av 1700-talet, haft fisket bland annat omkring Barfotaholmarna ävensom omkring de söder och sydväst om Trossön belägna holmarna utarrenderat och genom vitesförbud fredat. Även betet å dessa holmar har sedan 1770-talet varit utarrenderat av staden.

Med stöd av den verkställda utredningen har Skoglund beträffande stadens rätt till hemmanet Trossö med vad därtill hör dragit vissa slutsatser, vilka kunna sammanfattas på följande sätt:

Någon generell upplåtelse av hemmanet Trossö från kronan till staden har icke skett, men kronan har ställt de enligt de första stadsplanerna till gator

och allmänna platser utlagda områdena jämte hamnområden till stadsinnevånarnas förfogande att användas till sitt sålunda bestämda ändamål. Från stadens första anläggning in på senare hälften av 1700-talet har kronan disponerat över stadsområdet, medan stadens rådighet över detta därefter utan stöd av upplåtelse från kronans sida med tiden blivit allt starkare, så att den icke skilt sig från den som städer i allmänhet ägt över till dem av kronan donerad jord. Vad nu sagts gäller dock ej de områden av Trossö, som kronan tagit i anspråk för sin räkning. Gränsen för kronans område i söder emot själva staden bör anses följa de enligt 1694 års beslut planerade befästningsverkens ytterlinje. Då vattenområdena utanför Karlskrona äro att anse såsom inomskärs, bestämmas gränserna för det till hemmanet Trossö hörande vattenområdet med tillämpning av stadgandena i 12 kapitlet 4 § jordabalken. Beträffande dispositionen av vattenområdet gäller detsamma som om stadsområdet. Med hänsyn till ändamålet med kronans anläggningar å Trossö, kan dock i varje fall någon upplåtelse till staden icke hava skett av vattnet utanför de områden och holmar som kronan tagit i anspråk. Till skydd för sin rätt till Barfotaholmarna samt till holmarna söder och sydväst om Trossö — med undantag av en av Kurrholmarna — synes staden kunna åberopa urminnes hävd. Likaså kan ifrågasättas, om icke staden förvärvat urminnes hävd till fisket inom Trossö vattenområde.

Mot Skoglunds åsikt i fråga om stadens rätt till öar och holmar samt fisket hava kronans delegerade gjort vissa erinringar. Likaså hava stadens delegerade framställt invändningar emot Skoglunds uppfattning om stadens rätt till stadsområdet med gator och allmänna platser samt beträffande gränsen för det område av Trossö som kronan undantagit för egen räkning.

Vid prövning av resultatet av Skoglunds utredning och av de invändningar som sålunda riktats emot detta hava *delegerade* kommit till den uppfattningen, att ett avgörande från rent juridiska synpunkter av frågan om särskiljande av kronans och stadens rätt till hemmanet Trossö med vad därtill hörde vore synnerligen vanskligt och i högsta grad beroende på vilket avseende som borde fästas vid de säregna omständigheter som varit förknippade med staden Karlskronas grundläggning och första utveckling. Delegerade hade därför — utan att fatta definitiv ståndpunkt till frågan om den juridiska rätt, som tillkomme vardera parten — utgått från de bestående förhållandena och föreslagit ändring i dessa endast då sådan av rent praktiska skäl och utan förnärmande av motpartens rätt ansetts böra ske för tillgodoseende av de intressen, som av endera parten representerades. Det av delegerade sålunda tillämpade förfaringssättet hade funnits lämpligt jämväl med hänsyn därtill, att med delegerades uppdrag, sådant delegerade fattat det, främst avsetts att på förhandlingsväg söka uppnå enighet om ett för såväl kronan som staden praktiskt tillfredsställande förslag till överenskommelse. Avtalsförslaget första avdelning medförde lösning förlikningsvis bland annat av en mängd detaljfrågor, om vilka tvist eller oklarhet rått, och åstadkomme bestämda gränser, i alla hänseenden mellan vad av hemmanet Trossö som tillhörde kronan och vad som tillhörde staden. Om förslaget godkändes, skulle därför tvister mellan kronan och staden härrörande av olika uppfattningar om innebörden av marktilldelningen åt staden vid dess grundläggning eller sedermera, icke för framtiden behöva äga rum.

Rörande de särskilda bestämmelserna under avdelning I i avtalsförslaget torde böra meddelas, att de däri och i avdelning II förekommande numren och bokstavs-beteckningarna å de olika ifrågavarande områdena hänföra sig till sammanställningskartan, å vilken motsvarande nummer och bokstäver tecknats med röd färg. Därutöver må här rörande innehållet i denna del av avtalsförslaget lämnas följande översiktliga redogörelse hämtad från *delegerades promemoria*:

1. Äganderättsfrågor.

a) *Det egentliga stadsområdet.*

Områdena 1, 2, 5—8, b—e, 14, 20, 23, 24 och 31 hava sedan länge ingått i gata eller allmän plats. En del av dessa områden äger kronan ostridigt. Äganderätten till andra områden är däremot oviss eller omtvistad. Området 21 utgöres av kronan tillhörig tomtmark men är i gällande stadsplan uttaget till gata. I och för breddning av gatan mellan kvarteret Kanonen och varvsmuren har i avtalsförslaget jämväl området 22 tillagts staden. Den s. k. port nr 17 till varvsområdet är belägen mitt för Västra Amiralitetsgatan, och breddningen anses erforderlig av hänsyn till trafiken till och från örlogsvärvet. Även området 28, vilket uppkommit genom utfyllnad, ingår delvis i gata och allmän plats, men utgör delvis tomtmark, varå stadens gasverk är beläget. Äganderätten till området, vilket sedan lång tid nyttjats av staden, är tveksam. Området 3 b består av utfyllnader, till vilka kronan icke äger åtkomsthandling, och områdena 3 a och 15 motsvaras, förutom den s. k. ödetomten nr 10, av mark som enligt 1718 års karta skulle utgöra gator. Dessa gator har kronan vid olika tidpunkter tagit i anspråk den ena efter den andra utan att dessförinnan, såvitt känt är, hava förhört sig hos stadens myndigheter. Kungsbroområdet — området 4 — är delvis ostridigt tillhörigt kronan, men till en del av området har kronan icke åtkomsthandlingar. Av de områden, beträffande vilka tveksamhet angående äganderätten uppstått till följd därav att den av Kungl. Maj:t den 3 maj 1694 fastställda befästningsplanen för Karlskrona ändrades genom Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1699 och i sitt ändrade skick ej fullbordades, har kronan i avtalsförslaget förklarats vara ägare till de områden som från kronans sida ansetts erforderliga för tillgodoseende av kronans intressen, nämligen områdena 9, 11 a, 11 b, 16, 19 och 17 a. Staden har förklarats äga övriga områden, betecknade 10 a, 10 b, 13, 13 a, 12 och 17. I samband härmed har också intagits ett erkännande av stadens äganderätt till Amiralitetstorget, området a. Rörande den s. k. Engelsmanstomten — områdena 25 och 25 a — innebär avtalsförslaget, att kronan avstår från anspråk på de delar därav som äro belägna utanför varvsmuren och tillerkännes äganderätt till återstoden. Av den mark härav som ingår i kvarteret Dockan är största delen lagfaren för enskilda. Över Chapmansplanen — området 26 — vilken uppkommit genom utfyllnad och ostridigt tillhör kronan, har någon karta icke kunnat återfinnas. Avtalsförslaget i denna del avser därför endast att genom överenskommelse bestämma planens gränser och allmänna karaktär. Bestämmelsen angående området 32, d. v. s. den mark utanför varvsmuren, som upptages av före detta bastionen Göta Lejon och området närmast däromkring, innebär ett erkännande från stadens sida av kronans äganderätt till området. Gränserna för kronans område utanför bastionen hava tidigare icke varit bestämda. För utvidgning av varvsområdet eller för annat försvarsändamål har staden slutligen till kronans förfogande ställt gatemarksområdena 18 a och 18 b, därav dock områdena 18 b endast i den mån kronan förvärvar för utvidgningen erforderliga fastigheter inom de mellanliggande kvarteren Achilles, Æolus, Castor, Mörner, Styrmannen och Ruuth.

b) Vattenområdet.

Å gränskartan ha med tillämpning av bestämmelserna i 12 kapitlet 4 § jordabalken utmärkts de ungefärliga gränserna för hemmanet Trossö, sådana de kunna antagas gå. Vidare ha å gränskartan inlagts de föreslagna gränslinjerna mellan parternas vattenområden. Dessa linjer hava dragits så, att hemmanets vattenområde uppdelats mellan kronan och staden främst av hänsyn till vardera partens behov. För tillgodoseende av den civila sjöfarten ha intagits de närmast följande bestämmelserna i avtalet.

c) Fisket.

Enligt den av staden för närvarande tillämpade ordningen för bedrivande av fiske i vattenområdena inom staden måste var och en som vill fiska lösa ett fiskekort, vilket betingar ett pris av fem eller tio kronor. Staden utövar också tillsyn över fisket. Ur ekonomisk synpunkt spelar fisket ringa roll för staden. Dess netto därå utgjorde sålunda 680 kronor 24 öre år 1936 och 657 kronor 53 öre år 1937.

I avtalet har föreslagits, att fisket även inom kronans del av Trossö vattenområde i framtiden får utövas såsom nu. För att bereda marinmyndigheterna möjlighet att förhindra att personer under sken av fiske i illojalt syfte iakttaga försvarsanstalter och övningar har dock i avtalet intagits en bestämmelse att för rätt till fiske inom kronoredden skall erfordras tillstånd av marinmyndighet. Som kronan å en del av de till hemmanet Trossö hörande öar, holmar och skär, anordnat lokal permanent bevakning samt tillsyningsmännen å sådana holmar i ganska stor utsträckning syssla med fiske, har det vidare ur olika synpunkter ansetts lämpligt att tillförsäkra dem företrädesrätt till fiske var och en i närheten av den holme han bevakar.

d) Öar, holmar och skär.

Det har icke kunnat fullständigt utrönas, vilka öar, holmar och skär som höra till hemmanet Trossö. Gränserna för hemmanet hava emellertid å gränskartan dragits så, att de öar, holmar och skär, vilka till följd av den förebragta utredningen torde kunna hänföras till detta, fallit inom gränslinjen. Av dessa har tveksamhet om äganderätten ansetts råda endast i fråga om Barfotaholmarna samt i fråga om öarna söder och sydväst om Trossö, dock med undantag av den sydvästligaste av Kurrholmarna, vilken staden år 1860 »för evärdliga tider» upplät åt kronan. Staden har såsom nämnts tidigare under lång tid nyttjat nämnda öar för bete och fiske samt även utverkat sig fridlysningsbestämmelser i fråga om dem. Under senare tid däremot har kronan uppfört försvarsanläggningar å flera av dessa öar. Då de ur försvarssynpunkt uppenbarligen böra vara i kronans ägo, hava de också i avtalsförslaget tillerkänts kronan. Åt staden har i gengäld föreslagits skola överlätas de kronan ostridigt tillhöriga öarna Ljungskär och Mjölmarholmen. Dessa äro belägna i närheten av själva stadsområdet och hamnarna för den civila sjöfarten. Kronan anses därför icke längre kunna göra sig nämnvärd nytta av dem, medan det för staden skulle vara av stor betydelse att äga dem. Med det förslag till överenskommelse om öar, holmar och skär, som framlägges, vinnes det praktiska resultatet, att kronan erhåller samtliga öar inom sitt vattenområde och staden samtliga öar inom sitt vattenområde.

Fördelningen i punkt 1 mellan kronan och staden av olika delar av hemmanet Trossö kompletteras av stadgandena i punkt 8. Genom de direkta bestämmelserna i punkt 1 har nämligen icke skett en fullständig avgränsning mellan kronans och stadens områden å hemmanet Trossö. Ej heller har därigenom

uppnåtts klarhet i alla äganderettsfrågor. Sålunda ingår i varvsområdet mark som å 1718 års stadsplan är utlagd till gata. Möjligen innehar kronan även andra områden av hemmanet Trossö, till vilka åtkomsten icke kan till fullo styrkas. Olika meningar hava vidare framkommit rörande stadens rätt till gator och allmänna platser å Trossö. Slutligen finnes inom själva stadsområdet åtskilliga utfyllnadsområden, äldre gatumarksområden och så kallade ödetomter, till vilka staden icke äger någon åtkomst.

2. Övriga bestämmelser.

Genom bestämmelserna i punkterna 2—6 och 9 regleras spörsmål som icke angå äganderätten till hemmanet Trossö. Staden har sålunda i punkt 2 medgivit kronan rätt att för tillgodoseende av vissa med dess verksamhet i Karlskrona förenade intressen bland annat avstånga områden som nu utgöra delar av stadens planlagda område. I punkt 3 jämte den till avtalsförslaget hörande bilagan behandlas frågor om ändringar av stadsplanen för Karlskrona. Huvuddelen av de föreslagna ändringarna äro föranledda antingen av stadgandena i punkt 2 eller av behovet att trygga kronans äganderätt till vissa områden, som för närvarande ingå i stadsplanen såsom gator och allmänna platser. Ändringsförslagen innebära beträffande de flesta av de berörda områdena, att dessa skola ombildas för att i stadsplanen ingå som så kallade specialområden. Därvid har också måst beaktas, att stadens intressen med avseende å dessa områden behörigen tillgodoses. De följande punkterna under avdelning I innehålla stadganden, punkt 4 om underhåll och renhållning av vissa områden å Trossö, punkt 5 om allmänna underjordiska ledningar, punkt 6 om det så kallade treskenspåret från örlogsvarvet till bangårdarna och punkt 9 om skyddsrum och förrådsrum under gatumark och allmänna platser.

Enligt punkt 7 under avdelning I skall någon kontant gottgörelse icke utgå till vare sig kronan eller staden i anledning av bestämmelserna i punkterna 1—6.

Såsom motivering till denna punkt hava delegerade anfört, att en överblick över nämnda bestämmelser synts dem giva vid handen, att genom dessa såväl kronan som staden av de fastigheter och områden å hemmanet Trossö, varom tvist rätt, tillerkänts vad de med fog kunnat göra anspråk på. I fråga om öar, holmar och skär hade kronan erhållit en ostridig äganderätt till öarna söder och sydost om Trossö. I gengäld hade kronan till staden avstått öarna Ljungskär och Mjölmarholmen. Såsom ytterligare kompensation för dessa hade staden under avdelning III i avtalet utan gottgörelse överlåtit ön Degerskär till kronan. Viktiga intressen för kronan komme därjämte att tillgodoses genom de av staden under punkt 2 gjorda medgivandena.

Ön Degerskär, vilken hör till hemmanet Saltö, har kronan genom kontrakt den 10 december 1928/den 18 januari 1929 arrenderat av staden för en tid av 30 år räknat från den 14 mars 1929. I arrendeavgift för ön, vilken användes för försvarsändamål, erlägger kronan årligen 157 kronor 50 öre. Stadens delegerade hava värderat ön till 3,150 kronor, beräknat efter 25 öre per kvadratmeter. Vid överlåtelsen av ön till kronan har efter framställning från fortifikationsbefälhavaren vid Karlskrona fästning föreslagits skola medfölja vattenområdet innanför en linje tänkt dragen omkring ön 35 meter från stranden.

Avd. II. Överlåtelse av fastigheter och områden mot ersättning.

I avdelning II av förslaget till avtal behandlas såsom nämnts frågor om överlåtelse av vissa fastigheter och områden mellan kronan och staden. Härom må anföras följande.

Under utredning inom staden i samband med delegerades förhandlingar har utrönt, att kronan äger ett område, å sammanställningskartan betecknat nr 27, vilket sedan länge nyttjats av stadens gasverk. Området har föreslagits skola med äganderätt överlåtas till staden för ett pris motsvarande områdets taxeringsvärde, 3,000 kronor. Jämväl priset för tomten nr 1 i kvarteret Klerck jämte utfyllnad, områdena 29 och 30 å sammanställningskartan, har vid överlåtelser bestämts till taxeringsvärdet 7,800 kronor. Staden ämnar efter omreglering av tomterna inom kvarteret uppföra bostadshus utmed Fisktorget. Den härefter i avtalsförslaget omnämnda landtungan norr om Sunna kanal finnes utmärkt å kartan II:2 och är för staden erforderlig för tillsyn och underhåll av huvudvattenrör. Priset för området har bestämts i enlighet med förslag från chefen för Sydkustens marindistrikt och motsvarar vad staden år 1935 betalat vid inköp av delar av Oscarsvärnsområdet.

Tomten nr 1 i äldre kvarteret Sjöstjärna — den s. k. amiralitetsskolan — har ansetts tillhöra de tomter inom själva stadsområdet, som kronan förbehållit sig redan vid stadens grundläggning. Genom Kungl. Maj:ts brev den 3 april 1822 uppläts tomten till amiralitetsbarnhusskolan i Karlskrona. Samtidigt medgavs uppförande av en skolbyggnad å tomten, till vilken byggnad två kronan tillhöriga hus finge användas. Sedermera förordnades genom Kungl. Maj:ts brev den 22 augusti 1871, att amiralitetsbarnhusskolan skulle från och med år 1872 utgöra Karlskrona amiralitetsförsamlings folkskola och såsom sådan förvaltas i enlighet med föreskrifterna i folkskolestadgan ävensom att de hus och byggnader som begagnades av skolan skulle få av församlingen användas för enahanda ändamål. Ytterligare förordnade Kungl. Maj:t den 3 juni 1915, att det i brevet den 22 augusti 1871 lämnade medgivandet för amiralitetsförsamlingen att för skolväsendet disponera vissa hus och byggnader å tomten nr 1 i kvarteret Sjöstjärna i Karlskrona skulle gälla för Karlskrona stad i fråga om dess gemensamma skolväsende. Samtidigt föreskrevs, att staden med hänsyn till innehållet i nyssnämnda brev icke skulle äga riva å tomten befintliga hus eller därå uppföra ny byggnad utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

Enligt uppgift av stadens delegerade äro fastighetens byggnader gamla och mindre ändamålsenliga. Trots att staden år 1919 reparerat och moderniserat dem för en kostnad av omkring 35,000 kronor och även i övrigt nedlagt ej obetydliga belopp för fastighetens underhåll och modernisering, ämnade staden därför snart uppföra nytt skolhus å tomten. I fråga om fastighetens värde hava stadens delegerade härefter upplyst, att den år 1938 av taxeringsnämnden åsatts ett värde av 106,000 kronor eller samma belopp som näst föregående år. Tomtvärdet har av staden skattats till 35,500 kronor och i skrivelse från chefen för Sydkustens marindistrikt till delegerade upptagits till 35,000 kronor.

Från marinmyndigheterna i Karlskrona har gjorts framställning, att kronan borde förvärva den staden tillhöriga så kallade teaterfastigheten. Denna är belägen inom kvarteret Ankarstjärna, vilket i övrigt helt äges av kronan. Byggnaderna å teaterfastigheten äro likaledes gamla. Taxeringsvärdet å fastigheten har år 1938 sänkts från 70,000 kronor till 50,000 kronor, varav 7,300 kronor hänföra sig till själva tomten.

Avtalsförslaget går ut på ett byte mellan kronan och staden av amiralitets-skolan och teaterfastigheten, därvid staden i mellangift skall betala 28,500 kronor.

Enligt uppgift av delegerade har vid bestämmande av mellangiften hänsyn icke tagits till byggnaderna å någondera fastigheten.

De områden som beröras av tomtbytet i kvarteret Blåport hava utmärkts å kartan III: 2, å vilken dock tomten nr 1 betecknats 33, tomten nr 2 34 och tomten nr 3 35. Mellangiften har här bestämts i överensstämmelse med förslag från chefen för Sydkustens marindistrikt.

Avd. V. Kronans fritagande från viss gatuunderhållsskyldighet.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 19 juni 1787 åtog sig kronan att underhålla mittdelen av vissa gator i Karlskrona. Grunden härtill var ett av överamiralen greve A. Ehrensvärd den 27 april 1787 avgivet memorial, däri Ehrensvärd hemställde, att som en del av gatorna i Karlskrona anlagts särskilt breda av hänsyn till flottans och fästningsverkens jämte dockans säkerhet, nytta och bekvämlighet, vilken omständighet för en del husägare i staden medförde ett ganska tryckande och kostsamt onus medelst planerande och stenläggande av gatorna, kronan borde i någon proportion deltaga med husägarna i underhållet. Därför föreslogs att, om husägarna underhölle dessa breda gator till tolv alnars bredd för sina hus och gårdar, som vore en tillräcklig bredd för all daglig passage, så kunde kronan svara för den övriga delen eller själva medlet av gatan. Denna del av gatan skulle icke behöva underhållas i vidare mån än att den vore trafikabel för större kronans transporter av kanoner och andra grövre materialier och forrade sålunda föga betydlig omkostnad, i synnerhet som allt arbete därmed skulle kunna verkställas av arrestanter småningom och efter hand, allt som tid och tillfälle i anseende till angelägnare kronans arbeten kunde medgiva. Kungl. Maj:t biföll framställningen genom förenämnda brev den 19 juni 1787, enligt vilket kronan skulle svara för underhållet av den nämnda mittdelen av 1:o) Landbrogatan ifrån Landbron till Ronnebygatan, 2:o) hela Kungsgatan, 3:o) Drottninggatan ifrån första Amiralitetsbostället till vallen, 4:o) Bredgatan ifrån Köpmansgatan till Kyrkogatan, 5:o) Kyrkogatan ifrån Stumholmen till torget och 6:o) hela Amiralitetsgatan.

Åtagandet att underhålla mitten av de uppräknade gatudelarna har sedermera bekräftats i byggnadsordning för Karlskrona, fastställd av Kungl. Maj:t den 28 maj 1830, i Kungl. Maj:ts brev den 11 september 1832 och i byggnadsordning för Karlskrona, fastställd av Kungl. Maj:ts befallningshavande i

Blekinge län den 15 februari 1878. Genom stadga angående regleringen av gatuunderhållet i Karlskrona, fastställd av Kungl. Maj:t den 10 juni 1910, övertog staden från och med den 1 januari 1913 det fastighetsägarna åliggande gatuunderhållet utom renhållningen, men beträffande kronans ifrågavarande särskilda underhållsansvar heter det i § 14 av stadgan: »Denna stadga gör ingen ändring uti det Kungl. Maj:t och kronan enligt nådiga brevet den 19 juni 1787 åliggande särskilda gatuunderhåll, utan bör för ändring i dessa förhållanden särskild överenskommelse träffas mellan Kronan och staden.»

Enligt hävd har kronans underhållsskyldighet omfattat i Landbrogatan endast sträckan från Ronnebygatan till Hoglands park och i Norra Kungsgatan endast sträckan från Stora torget till gatan söder om Hoglands park. Sedan beslut år 1934 fattats om anläggning av en plantering i mitten av Bredgatan mellan Ronnebygatan och Kyrkogatan, har staden vidare åtagit sig bestrida alla kostnader för underhåll och renhållning av denna plantering.

Enligt upplysning från varvschefen i Karlskrona hava kronans kostnader för ordinarie underhåll av ifrågavarande gatudelar under åren 1900—1938 uppgått till sammanlagt mellan 17,000 och 18,000 kronor. Kostnaderna för renhållning av gatudelarna hava från och med år 1922 utgjort något mera än 2,400 kronor om året utom år 1931, då de uppgingo till 2,110 kronor. I gatuförbättring hava i runt tal utgått följande belopp: år 1904 7,100 kronor, år 1913 4,300 kronor, år 1915 11,700 kronor, år 1916 46,000 kronor, år 1919 5,500 kronor, år 1932 250 kronor och år 1935 375 kronor. De upptagna kostnaderna för gatuförbättring hava i huvudsak avsett utbyte av fältsten mot tuktad sten. Anslaget till det år 1916 utförda arbetet beviljades med anledning av den arbetslöshet, som då rådde bland stenhuggeriarbetarna särskilt i Blekinge län.

Flera försök hava tidigare gjorts att få till stånd en överenskommelse mellan kronan och staden angående kronans fritagande från ifrågavarande underhållsansvar. Därvid har emellertid enighet icke kunnat uppnås om lösensumman, främst därför att från kronans och stadens sida hävdats skilda meningar beträffande omfattningen av kronans underhållsskyldighet. Marinförvaltningen hyste sålunda år 1895 den uppfattningen, att utfästelsen i det kungl. brevet icke längre medförde förbindelse för kronan att underhålla ifrågavarande gatudelar, enär underhållsarbetet, vilket icke vidare kunde utföras av arrestanter, blivit för kronan allt mera dyrbart och betungande. Marinförvaltningen förordnade i enlighet därmed, att kronan från och med den 1 januari 1896 skulle upphöra med underhåll och renhållning av gatudelarna. Efter framställning från staden upphävde emellertid Kungl. Maj:t marinförvaltningens berörda förordnande. I ett år 1913 i ämnet avgivet utlåtande hävdade marinförvaltningen den meningen, att underhållsskyldigheten icke borde upphöra utan ersättning åt staden. Till stöd för denna mening angav marinförvaltningen, att de gator, varom vore fråga, utlagts till sin betydliga bredd av 90 fot och därutöver förnämligast eller måhända uteslutande för tillgodoseende av kronans behov av bekväma transportvägar till och från flottstationen. Vidare må nämnas, att i utlåtanden av justitiekanslersämbetet år 1896 och av kammarkollegium år 1933 gjorts gällande, att det här icke vore fråga om ett åtagande

för all framtid och att endast vissa billighetsskäl talade för att staden skulle erhålla löseskilling vid ett övertagande av underhållsskyldigheten. Länsstyrelsen i Blekinge län har däremot i ett yttrande år 1933 förmenat, att gatuunderhållet icke borde överflyttas på staden utan mot full ersättning genom en engångsavgift, vid vars bestämmande hänsyn dock skulle tagas endast till kronans verkliga kostnader under de sista åren för ordinarie underhåll och renhållning av gatorna. Denna uppfattning delades också av representanter för marinförvaltningen, vilka år 1935 förhandlade med representanter för stadsfullmäktige i Karlskrona om underhållsansvarets upphörande. Såsom gottgörelse vid övertagande av underhållet föreslogs av länsstyrelsen 54,000 kronor, av marinförvaltningens representanter år 1935 20,000 kronor och av kammarkollegium ett mot årliga kostnaden av underhållet svarande belopp, vilket skulle bestämmas av länsstyrelsen och nedskrivas med en femtedel under ett vart av fem år, så att ersättningen därefter skulle upphöra att utgå.

Från stadens sida har hävdats, att, då kronan övertagit det gatuunderhåll, som ålegat hus- och tomtägare i Karlskrona, ordet underhåll i 1787 års brev finge anses hava samma innebörd som i de byggnadsordningar, vilka reglerade fastighetsägarnas underhållsskyldighet. Av bestämmelser i dessa framginge, att med underhåll alltid menats såväl erforderliga förbättringsarbeten som ordinarie underhåll och renhållning. Inom staden gjordes därför vid de olika förhandlingstillfällena beräkningar av kostnaden för nödvändiga förbättringar å gatorna samt å underhållskostnaden för dem i deras förbättrade skick. Vid förhandlingarna år 1935 återopade stadens representanter sålunda en utredning, enligt vilken kostnaden för förbättringsarbetena skulle belöpa sig till 34,440 kronor och årliga underhållskostnaden till 2,319 kronor 59 öre. Kostnaden för renhållningen upptogs till medeltalet av kronans verkliga renhållningskostnader under tiden 1922—1931, eller 2,389 kronor om året. Om de årliga kostnaderna kapitaliserades efter 5 procent, skulle lösesumman enligt denna beräkning alltså uppgå till i runt tal 128,000 kronor.

Under dessa tidigare förhandlingar medgavs emellertid från stadens sida, att, på grund av de väsentligt ändrade förhållanden som inträtt, sedan åtagandet gjordes, staden icke kunde göra anspråk på full ersättning vid ett övertagande av kronans gatuunderhållsansvar. På grund härav föreslogs från stadens sida vid två tillfällen en nedsättning av lösesumman till hälften av den beräknade kostnaden, år 1935 alltså till 64,000 kronor.

Då med anledning bland annat av de inom staden tidigare gjorda beräkningarna av kostnaderna för kronans underhållsansvar en ny och fullt objektiv utredning härom ansågs behövlig, förordnade dåvarande chefen för försvarsdepartementet den 29 november 1937 på framställning av delegerade byggnadschefen i Landskrona, *kaptenen i väg- och vattenbyggnadskåren B. E. H. Jeppsson* att biträda delegerade med verkställande av erforderlig utredning beträffande de kostnader, som kunde anses nödvändiga för iordningställandet av de gatudelar i Karlskrona, vilkas underhåll kronan jämlikt 1787 års brev åtagit sig, ävensom beträffande de ytterligare frågor angående gatuunderhållet, beträffande vilka delegerades ordförande kunde finna utredning erforderlig.

Enligt av Jeppsson på grund härav verkställd utredning behövde å ifrågavarande gatudelar utföras förbättringarbeten, som skulle draga en kostnad av 50,558 kronor 75 öre. Utgifterna för underhållet av gatudelarna, sedan de förordade förbättringarna gjorts, beräknade Jeppsson till 2,190 kronor 60 öre om året. För en del av gatorna utarbetade Jeppsson alternativa förslag, av vilka de flesta skulle draga en något lägre kostnad för förbättringar men i stället högre underhållskostnad. Efter en kapitalisering av underhållskostnaderna skulle beloppet 94,370 kronor 75 öre representera det avlösningbelopp, vilket motsvarade stadens kostnad vid övertagande av det gatuunderhåll — med undantag för renhållningen — som enligt 1787 års brev åvilade kronan.

På uppdrag av delegerades ordförande företog Jeppsson jämväl en beräkning av kostnaden för renhållning av samma gatudelar, därest denna renhållning övertogs av staden. Efter att hava framhållit, att det vore svårt att tillförlitligt beräkna dessa kostnader, förklarade Jeppsson, att stadens självkostnad för renhållningen sannolikt komme att uppgå till åtminstone 20 öre per kvadratmeter om året. Med hänsyn till kronans märkligt ringa utgift för renhållningen, endast 7.3 öre per kvadratmeter, räknade Jeppsson emellertid med en självkostnad för staden av i medeltal 15 öre per kvadratmeter. Den årliga utgiften för renhållning av kronans ifrågavarande gatudelar skulle då uppgå till 4,206 kronor, motsvarande ett kapitalvärde av 84,120 kronor.

I fråga om det framlagda förslaget till avlösning av underhållsansvaret hava *delegerade* inledningsvis anfört, att de redan från början varit eniga om att det ur flera synpunkter vore synnerligen önskvärt, att kronans ifrågavarande underhållsansvar övertoges av staden, men funnit svårighet föreligga att bestämma den ersättning, som skäligen borde tillkomma staden vid övertagande av underhållsansvaret. Dock hade det syntts samtliga delegerade klart, att staden vid ett övertagande av gatuansvaret icke kunde räkna med att erhålla full gottgörelse såväl för erforderlig förbättring som för egentligt underhåll och för renhållning. I vilken utsträckning sedan en beräknad lösesumma borde nedskäras, berodde på en vansklig skälighetsprövning.

I fortsättningen hava delegerade yttrat: Stadens delegerade hade till en början förklarat sig vilja gå med på att staden övertog underhållsansvaret mot den ersättning, 64,000 kronor, som från stadens sida föreslagits under förhandlingarna år 1935. Detta anbud hade stadens delegerade vidhållit även efter det byggnadschefen Jeppssons utlåtande förelegat. Kronans delegerade hade icke yttrat sig om lösesumman, förrän enighet vunnits rörande samtliga de under I—III i förslaget till avtal behandlade frågorna. Sedan det då visat sig, att kronan på grund av de träffade överenskommelserna hade ett tillgodohavande hos staden av 40,650 kronor, hade kronans delegerade föreslagit, att förevarande tvistefråga skulle lösas på det sätt, att staden övertog kronans underhållsskyldighet enligt 1787 års brev mot det att kronan avstode från sitt nämnda tillgodohavande. Därvid hade kronans delegerade framhållit, att varken kronan eller staden skulle behöva göra någon kontant utbetalning vid avtalets ikraftträdande, därest ett sådant förslag till uppgörelse mellan par-

terna bleve antaget. Stadens delegerade hade därefter också förklarat sig kunna godtaga kronans delegerades omförmälda förslag.

Avd. VI. Revidering av bestämmelserna om kronans vattenavgifter.

För bedömande av den i avdelning VI föreslagna revideringen av bestämmelserna om avgifterna för kronans förbrukning av vatten från stadens vattenledningsnät torde ur delegerades promemoria böra lämnas följande uppgifter beträffande tillkomsten av gällande avtal om vattenavgifterna samt beträffande verkningarna av detsamma:

De äldsta delarna av stadens vattenverk, vilket är beläget i Lyckeby, hava byggts av kronan under åren 1860—1864 för en kostnad av sammanlagt omkring 474,000 kronor. Staden bidrog därefter till vattenverkets underhåll med ett årligt belopp av 2,250 kronor mot det att kronan lämnade allt hushållsvatten utan ersättning. Så småningom kunde verket i dess ursprungliga omfattning icke tillfredsställa flottans och stadens behov av vatten. Sedan åtskilliga förslag till utvidgning och förbättring av vattenverket utarbetats, framlade Kungl. Maj:t år 1897 proposition om att kronan enligt ett av staden väckt förslag skulle med äganderätt till staden överlåta de fastigheter och anläggningar m. m., som hörde till vattenverket. Förslaget antogs av riksdagen och den 16 september/den 17 november 1898 undertecknades kontrakt om överlåtelsen. Såsom första villkor för överlåtelsen upptogs under § 4 mom. 1 i kontraktet, att staden inom två år skulle verkställa och bekosta åtskilliga närmare angivna anläggningsarbeten. Kostnaden för dessa uppgick till 514,300 kronor. Övriga villkor för överlåtelsen voro bland annat, enligt § 4 mom. 3, att kronan tillförsäkrades rätt för all framtid att framför alla andra få sitt behov av vattenledningsvatten fyllt, enligt § 4 mom. 4, att kronan tillförsäkrades att utan avgift från vattenledningen tillhandahållas en vattentillgång av 50,000 kubikmeter årligen, och att kronan för vattenförbrukningen därutöver skulle till staden erlägga 5 öre per kubikmeter, samt enligt § 4 mom. 7, att kronan, om riket skulle komma i krig, ägde att för den tid kriget varade övertaga vattenledningen samt uppbära alla vattenavgifter och mätarhyror, som eljest skulle inflyta till staden, mot det att kronan bekostade vattenledningens drift och underhåll ävensom stadens eventuella annuiteter å lån för vattenledningen. Någon egentlig köpeskilling för vattenverket med vad därtill hörde erlade staden däremot icke.

Den nu föreslagna revideringen avser bestämmelserna i § 4 mom. 4 av 1898 års kontrakt om avyttring av vattenverket till staden.

Vattenverkets räkenskaper visa, att stadens nettokostnad för framställning av vattenledningsvattnet väsentligt stigit sedan överlåtelsen eller från 5.53 öre per kubikmeter år 1899 till 6.75 öre per kubikmeter år 1918, 10.04 öre per kubikmeter år 1934 och 16 öre per kubikmeter år 1938. Samtidigt härmed har kronans vattenförbrukning ökat från beräknade 50,000 kubikmeter vid tiden för avtalets ingående till över 525,000 kubikmeter år 1938. Denna kronans vattenförbrukning har stegrats jämväl i förhållande till hela förbrukningen från vattenverket från 11.3 procent år 1894 till 18 procent år 1917 samt 24 procent åren 1935 och 1938. En jämförelse mellan stadens nettokostnad för framställning av det till kronan levererade vattnet och den av kronan därför erlagda årliga avgiften utvisar också att nettokostnaden överstigit avgiften under åren 1899—1936 med i genomsnitt 6,780 kronor årligen. Skillnaden har varit störst de senaste åren och sålunda över 20,000 kronor om året under tiden 1932—1936. År 1938 har skillnaden stigit till över 60,000 kronor.

Direkt motivering för att avgiften för kronans vattenförbrukning över 50,000 kubikmeter om året i kontraktet fixerades till 5 öre per kubikmeter har icke kunnat återfinnas. Delegerade hava påpekat, att en vid tiden för överlåtelsen tilläpplad taxa för viss vattenförbrukning, enligt vilken de största förbrukarna betalat 5 öre per kubikmeter vatten, möjligen utgjort förebilden för bestämmelsen i avtalet. Vid behandling inom stadsfullmäktige i Karlskrona av förslaget till förvärf av vattenverket godkändes momentet om kronans avgifter med 25 röster mot 8, som avgåvos för bifall till ett under överläggningen framställt yrkande, att orden »5 öre» skall utbytas mot orden »enligt lägsta tariff». Till upplysning angående innebörden i nämnda yrkande hänvisade delegerade till ett i en tidning i Karlskrona förekommande referat av diskussionen i stadsfullmäktige angående detta moment. I referatet skulle hava uttalats, att en ledamot av fullmäktige framhållit, att staden möjligen i en framtid kunde ändra vattentaxan och att man därför ej borde fastslå priset för det vatten kronan komme att förbruka utöver 50,000 kubikmeter utan bestämma, att denna förbrukning skulle betalas efter lägsta taxa.

Sedan staden övertagit vattenverket, har staden intill den 1 januari 1937 för utvidgning och förbättring av detsamma haft utgifter uppgående till sammanlagt 1,255,552 kronor 26 öre. Därjämte har staden år 1936 beslutat utföra ytterligare utvidgnings- och förbättringsarbeten å verket för en beräknad kostnad av 1,210,000 kronor. Dessa arbeten skulle vara färdiga vid slutet av år 1939. Anledningen särskilt till de sist beslutade utvidgningarna och förbättringarna var att det levererade vattnet tidigare ej fyllt de krav i hygieniskt avseende, som man kunnat fordra. Vidare hade verket varit i hög grad överansträngt, vilket medfört risk för avbrott i leveranserna, och slutligen hade trycket i ledningarna ej varit tillräckligt högt, vilket haft till följd svårighet att tillfredställa alla konsumenternas behov av vatten.

Genom svenska stadsförbundet hava delegerade för jämförelse inhämtat upplysningar om *kronans vattenavgifter i en del andra städer med militärförläggning*. Storleken av dessa avgifter i olika städer framgår av nedanstående uppställning:

Borås: 11 öre per kubikmeter för konsumtion intill 50,000 kubikmeter årligen samt för överskjutande vattenförbrukning efter en sjunkande taxa från 25 öre per kubikmeter för en årlig konsumtion av högst 1,000 kubikmeter till 10 öre per kubikmeter för konsumtion av mera än 10,000 kubikmeter om året;

Falun: efter en sjunkande taxa från 30 öre per kubikmeter vid vattenförbrukning icke överstigande 5,000 kubikmeter årligen till 10 öre per kubikmeter vid konsumtion av mera än 35,000 kubikmeter om året;

Gävle: efter en sjunkande taxa från 30 öre per kubikmeter för under ett år uppmätt förbrukning intill 1,000 kubikmeter till 9 öre för under ett år uppmätt förbrukning överstigande 7,000 kubikmeter; å dessa avgifter erhåller kronan en rabatt av 15 procent;

Halmstad: efter en sjunkande taxa från 20 öre per kubikmeter från de första 10,000 kubikmeter som årligen förbrukas till 12 öre per kubikmeter för den förbrukning som överstiger 15,000 kubikmeter om året;

Karlstad: 25 öre per kubikmeter;

Kristianstad: 25 öre per kubikmeter med en rabatt av 12½ procent;

Linköping: efter en sjunkande taxa från 20 öre per kubikmeter vid en årlig förbrukning av mindre än 1,000 kubikmeter till 15 öre per kubikmeter vid en årlig förbrukning av minst 100,000 kubikmeter;

Skövde: 20 öre per kubikmeter;

Umeå: efter en sjunkande taxa från 18 öre per kubikmeter vid förbrukning

intill 1,000 kubikmeter om året till 16 öre per kubikmeter om årliga förbrukningen överstiger 2,000 kubikmeter;

Uppsala: 12 öre per kubikmeter;

Östersund: efter en sjunkande taxa från 25 öre per kubikmeter för en årlig konsumtion av upp till 10,000 kubikmeter ned till 20 öre per kubikmeter för den årliga förbrukning som överstiger 100,000 kubikmeter.

Under delegerades förhandlingar yrkade *stadens delegerade*, att kontraktets bestämmelser under § 4 mom. 4 om avgiften för kronans vattenförbrukning måtte ändras. Såsom motivering härför anförde stadens delegerade:

Till följd av vad som förekommit i samband med stadens övertagande av vattenverket skulle staden icke utan skäl kunna sägas vara berättigad att utan vidare höja avgiften för det vatten kronan förbrukade utöver den avgiftsfria kvantiteten 50,000 kubikmeter om året. I stadsfullmäktiges skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 april 1896, på grund varav propositionen till 1897 års riksdag framlades, uttalade stadsfullmäktige nämligen en förhoppning om att vattenverket skulle bli så ekonomiskt bärkraftigt, att till följd av fondbildning en framtida förbättring och utvidgning av verket skulle kunna genomföras utan att »kronans liksom övrigas vattenavgifter» behövde höjas. Uttalet, vilket vore återgivet såväl i propositionen som i statsutskottets utlåtande, syntes giva vid handen, att avgiften fem öre per kubikmeter icke avsetts skola gälla för all framtid. Genom uttalet erhöles också en förklaring till att stadsfullmäktige vid ärendets behandling avslagit yrkandet, att orden »fem öre» skulle utbytas mot orden »enligt lägsta tariff». Härmed sammanhängde måhända också den olikhet i formuleringen av tredje och fjärde momentet i kontraktets fjärde paragraf att i tredje momentet inskjutits orden »för all framtid», vilka icke återfunnes i fjärde momentet. Även om emellertid avgiften icke på sålunda angivna skäl skulle kunna höjas av staden, hade i varje fall kontraktets bestämmelser i denna del till följd av de väsentligt ändrade förhållandena efter avtalets tillkomst blivit så obilliga, att staden vore berättigad att påkalla ändring av dem. De prisstegringar, som förekommit på alla områden sedan år 1898, hade icke då kunnat förutses. Icke heller torde någon då hava haft en tanke på att kronans förbrukning skulle komma att stiga så avsevärt som den gjort eller på att vattenledningsvattnet skulle komma att av kronan användas i den utsträckning som nu skedde, såsom t. ex. för spolning av fartyg, för w. c.-anläggningar och för tvättställ. Till dessa ändamål åtginge stora mängder vatten. De kostnader staden under de sista årtiondena nedlagt å vattenverket hade till stor del avsett en förbättring av vattnets kvalitet och en höjning av vattentrycket. Då kronan åtnjöte fördelarna härav, borde kronan även bära sin andel av kostnaderna. Vid tidpunkten för kontraktets tillkomst hade ju kraven på vattnet ur flera synpunkter varit väsentligt lägre än nu. Enligt stadens delegerades mening skulle en rättvis och skälig revidering av bestämmelserna gå ut på att stadens självkostnad för framställning av vattnet i princip lades till grund för beräkning av kronans avgift för den förbrukning som överstege 50,000 kubikmeter om året. Att en sådan princip icke varit främmande för parterna vid överlåtelsen av vattenverket framginge för övrigt av sjunde momentet i kontraktets fjärde paragraf.

Efter det delegerade uppnått enighet om huvudprinciperna för en revidering av bestämmelserna i fjärde momentet av fjärde paragrafen i kontraktet, hava delegerade i fråga om den närmare utformningen av de nya bestämmelserna stannat för en lösning av tvistefrågan på sätt framgår av förslagets avdelning VI. Härigenom göres vattenavgiften beroende av stadens

självkostnad för framställning av vattnet. Självkostnaden har dock föreslagits skola beräknas utan hänsyn till kapitalavbetalningar å lån eller till avskrivning å byggnader eller anläggningar. På grund härav har erhållits ett självkostnadspris av för närvarande 13 öre i stället för 16 öre. Å det sålunda bestämda självkostnadspriset skall kronan därjämte åtnjuta en rabatt av 20 procent.

Beträffande de i förslaget angivna normerna för beräkning av självkostnaden hava delegerade anfört:

Visserligen vore det i och för sig riktigast att vid beräkning av självkostnadspriset taga hänsyn till avskrivning å byggnader och anläggningar. Ett sådant beräkningssätt komme emellertid att vara förenat med icke obetydliga svårigheter. Detsamma skulle sålunda vid avtalets ikraftträdande betinga en värdesättning av vattenverket med dess olika anläggningar, därvid säkerligen skilda meningar komme att yppa sig ifråga om hur denna värdesättning borde göras. Vidare finge man räkna med att varje gång självkostnadspriset skulle fastställas för en kommande period tvister angående den årliga avskrivningens storlek skulle kunna uppstå. Motsvarande svårigheter komme i viss mån att visa sig, därest vid beräkning av självkostnadspriset hänsyn toges, i stället för till avskrivningar, till kapitalavbetalningar å lån, som upptagits för täckande av kostnader för vattenverket. För undvikande av nu anmärkta svårigheter hava delegerade enats om att föreslå att självkostnaden skall beräknas utan avseende å kapitalavbetalningar eller avskrivning. Delegerade förmena också, att härigenom skäligen hänsyn tagits till kronans prestationer före och i samband med överlåtelsen av vattenverket, varav följer att någon avgiftsfri leverans av vatten icke vidare kan anses motiverad. Den föreslagna rabatten slutligen har ansetts betingad av kronans stora förbrukning.

För jämförelse må meddelas, att därest delegerades förslag i fråga om kronans vattenavgifter tillämpats under år 1938, skillnaden mellan stadens nettokostnad för framställning av det till kronan levererade vattnet och den avgift kronan för detta haft att erlägga skulle hava uppgått till omkring 29,400 kronor i stället för något över 60,000 kronor, som skillnaden blivit vid tillämpningen av nu gällande avtal.

Yttranden över delegerades förslag.

Över det av delegerade framlagda avtalsförslaget hava yttranden avgivits av *kammarkollegium* och *marinförvaltningen*.

Ur dessa yttranden i fråga om förslagets huvudgrunder må återgivas följande.

Kammarkollegium har inledningsvis förklarat, att kollegiet icke vore i tillfälle att närmare bedöma de ekonomiska verkningarna av bestämmelserna under avdelning I i avtalet eller deras praktiska konsekvenser i övrigt för de statliga intressen, som vore förknippade med flottstationen. I fråga om den föreslagna regleringen av kronans och stadens mellanhavanden beträffande det egentliga stadsområdet på Trossö har kollegiet yttrat, att densamma synts kollegiet på det hela taget icke vara stridande mot de intressen, som på sin tid varit bestämmande för kronans förfoganden över hemmanet till förmån för staden. *Kammarkollegium* har därför icke haft något att erinra emot

denna del av avtalet. — Däremot har kollegiet förklarat sig icke dela uppfattningen, att Karlskrona stad förvärvat urminnes hävd till åtskilliga holmar och skär under Trossö ävensom till fisket inom hemmanets vattenområde. Kammarkollegium har härom framhållit, att då någon numera ej bevisbar överlåtelse från kronan till staden icke kunde presumeras, förutsättningarna för urminnes hävd bruste. Från denna utgångspunkt har kollegiet gjort följande erinringar mot de föreslagna bestämmelserna i fråga om uppdelningen av till hemmanet Trossö hörande vattenområde jämte öar, holmar och skär. Det vore icke uteslutet, att ett tillerkännande åt staden av fiskerätt även inom kronans vattenområde framdeles kunde giva upphov till sådana tvister, som man just velat undvika genom avtalet. Stadens fiskerätt borde därför begränsas till det vattenområde, som tilldelats staden, och fiskerätt i kronans vattenområde tillkomma kronan. De praktiska konsekvenserna av en sådan begränsning av stadens fiskerätt bleve icke stora. Fördelningen av öarna, holmarna och skären efter äganderätten till vattenområdet skulle medföra, att staden erhöle äganderätt till de kronan ostridigt tillhöriga öarna Ljungskär och Mjölmarholmen. De delegerade hade anfört, att kronan såsom komparation bland annat skulle erhålla en ostridig äganderätt till öarna söder och sydväst om Trossö. Med den uppfattning kollegiet hyste om kronans obestriddiga äganderätt till sistnämnda öar måste kollegiet emellertid ifrågasätta, huruvida kronan här erhållit skälig komparation. Öarna Ljungskär och Mjölmarholmen jämte erforderligt vattenområde borde därför antingen alltjämt förbehållas kronan, utan att rubbning av avtalet i övrigt behövde ske, eller också borde ytterligare komparation beredas kronan för avståendet av öarna. — Beträffande de föreslagna bestämmelserna i avtalet under II—VI, bestämmelserna om tidpunkterna för avtalets trädande i tillämpning samt den särskilda bilagan rörande stadsplanefrågorna har kammarkollegiet icke haft något att invända.

Marinförvaltningen har i sitt yttrande till en början erinrat om att ämbetsverket, medan delegerades förhandlingar pågått, haft tillfälle att lämna kronans delegerade vissa direktiv samt att nuvarande chefen för marinförvaltningen i sin dåvarande egenskap av chef för Sydkustens marindistrikt på givna anledningar avgivit yttranden till delegerade i de frågor, som av dem behandlats. I fråga om förslaget huvudgrunder har marinförvaltningen, som inhämtat yttranden över förslaget från cheferna för Sydkustens marindistrikt och Karlskrona örlogsvarv, icke haft några invändningar att göra. Tvärtom har marinförvaltningen vid övertagande av avtalets innehåll kommit till den uppfattningen, att den föreslagna uppgörelsen icke kunde anses ofördelaktig för kronan. Avtalet vore enligt marinförvaltningens mening bland annat ägnat att för framtiden bringa klarhet i ägande- och nyttjanderättsförhållandena mellan kronan och staden. Av huvudbestämmelserna i avtalet har marinförvaltningen härefter yttrat sig endast om överlåtelsen till staden av öarna Ljungskär och Mjölmarholmen samt om revideringen av bestämmelserna angående avgifterna för kronans vattenförbrukning. Därvid har marinförvaltningen tillstyrkt, vad förslaget i dessa båda hänseenden innehåller.

Stadsfullmäktige i Karlskrona hava i skrivelse den 30 januari 1940 med-

delat, att stadsfullmäktige, på sätt framginge av vid skrivelsen fogat protokollsutdrag av den 18 i samma månad, godkänt avtalsförslaget ävensom lämnat bemyndigande för vissa personer att å stadsfullmäktiges vägnar underteckna avtalet.

Departementschefen.

Emot delegerades förslag hava, fränsett de av kammarkollegium anförda erinringarna beträffande bestämmelserna om fisket i kronans del av Trossö vattenområde ävensom beträffande överlåtelsen till staden av öarna Mjölnarholmen och Ljungskär, av de i ärendet hörda myndigheterna icke framställts några erinringar av principiell innebörd.

För egen del har jag även kommit till den uppfattningen, att avtalsförslaget, betraktat i stort, får anses vara väl avvägt och synes taga skälig hänsyn till både kronans och stadens berättigade anspråk i olika hänseenden. Ett avtal i enlighet med förslaget skulle medföra en tillfredsställande lösning av åtskilliga tvistefrågor, vilka upprepade gånger till hinder och förfång för kronan och staden föranlett stridigheter mellan dem. En klar gräns uppdrages sålunda nu mellan kronan och staden i fråga om rätten till hemmanet Trossö. Den segslitna frågan om stadens övertagande av kronans särskilda gatuunderhållsansvar bringas ur världen, varigenom ett olämpligt och otidsenligt förhållande upphör. Slutligen förefaller den i avdelning VI föreslagna revideringen av bestämmelserna om avgifterna för kronans vattenförbrukning vara rimlig och riktig.

Kammarkollegiets anmärkningar emot förslaget hava i fråga om fisket gått ut på att i avtalet borde stadgas, att fiskerätt skulle tillkomma kronan och staden vardera inom dess vattenområde.

För närvarande har var och en som hos staden löser ett fiskekort, vilket betingar en ringa avgift, rätt att bedriva fiske i alla ej fridlysta vattenområden inom staden. I gengäld utövar staden tillsyn över fisket. Ur försvarssynpunkt hava nu i avtalet föreslagits vissa inskränkningar i den rätt att utöva fiske som sålunda hittills tillkommit varje innehavare av fiskekort. Kronan kan icke anses därutöver hava något egentligt intresse av fisket. Då det sätt på vilket fiskefrågan ordnats dessutom synes vara praktiskt samt fisket saknar nämnvärd ekonomisk betydelse, finner jag ej skäl föreligga att frångå delegerades förslag i denna del. Kammarkollegiets farhågor, att förslaget framdeles skulle kunna giva upphov till tvister mellan kronan och staden, kan jag icke dela.

Invändningen emot bestämmelsen om kronans avstående av öarna Ljungskär och Mjölnarholmen till staden har kammarkollegium grundat på sin uppfattning, att kronan, vilken i utbyte tillerkänts Barfotaholmarna samt öarna söder och sydväst om Trossö, redan hade ägt en obestridlig äganderätt till sistnämnda holmar och öar.

Kronans rätt till sistnämnda holmar och öar har emellertid av staden bestritts och även kammarrådet Skoglund har i sitt förenämnda yttrande lutat åt den uppfattningen, att de på grund av urminnes hävd tillhörde staden.

Delegerade hava icke fattat ståndpunkt till tvistefrågan om vem som för närvarande äger öarna och holmarna. Vid lösningen av tvistepunkterna under avdelning I hava delegerade i stället sökt att på förlikningsväg ernå en för båda parter praktiskt tillfredsställande överenskommelse. Såväl kronan som staden hava därför i varje förekommande fall måst lämna andra parten gottgörelse för att erhålla en ostridig rätt till vad som ansetts tvistigt och oklart. I betraktande härav synes mig förslaget om fördelningen av öar och holmar icke vara oskäligt. Arealen av de kronan tillerkända holmarna är betydligt större än arealen av öarna Ljungskär och Mjölнарholmen. Kronan har vidare erhållit komensation jämväl genom överlåtelsen av ön Degerskär och genom andra bestämmelser under avdelning I. Förslaget i denna del fyller också väl grundsatsen att vara praktiskt tillfredsställande, eftersom öarna Ljungskär och Mjölнарholmen icke längre äro så värdefulla för kronan som för staden, medan motsatta förhållandet råder i fråga om de öar och holmar som tillerkänts kronan med ostridig äganderätt. Marinförvaltningen har också tillstyrkt förslaget om överlåtelse till staden av öarna Ljungskär och Mjölнарholmen.

I detta sammanhang må också framhållas, att gottgörelsen åt staden för övertagande av kronans särskilda gatuunderhållsansvar på förslag av kronans delegerade reducerats till det tillgodohavande kronan hade hos staden till följd av bestämmelserna under avdelning II i förslaget. En bidragande orsak till att denna reduktion godkänts av stadens delegerade har uppenbarligen varit, att någon kontant utbetalning därmed icke skulle behöva göras vid avtalets ikraftträdande. Härav synes följa, att en i avtalet upptagen kontant ersättning åt kronan för öarna Ljungskär och Mjölнарholmen icke med säkerhet skulle hava givit annat slutresultat av hela avtalsförslaget än det föreliggande.

På grund av vad sålunda anförts kan jag icke finna, att kammarkollegiets invändning emot överlåtelsen av öarna Ljungskär och Mjölнарholmen till staden bör medföra ett frångående av avtalsförslaget i denna del.

Då jag sålunda finner mig kunna i princip biträda det föreliggande avtalsförslaget, övergår jag nu till att beröra några detaljfrågor i detta.

I fråga om bestämmelserna under avdelning I punkt 1 har marinförvaltningen anmärkt på att gräns för Kungsbroområdet — området 4 å sammanställningskartan — dragits även emot vattenområdet. Skälet till anmärkningen har marinförvaltningen angivit vara, att kronans rätt till framtida utfyllnader utanför den nuvarande kajlinjen borde göras ostridig. Såsom framgår av gränskartan har kronan tillerkänts vattenområdet utanför kajen till hela området 4. Därmed följer också, att framtida utfyllnadsområden i vattnet utanför kajerna komma att tillhöra kronan. Någon ändring av förslaget för att uppnå marinförvaltningens syfte med anmärkningen erfordras alltså icke.

Däremot torde, med hänsyn till den snäva tolkning som möjligen skulle kunna givas ordet »försvarsändamål» i det stycke av punkt 1 som handlar om Chapmansplanen, detta ord, såsom marinförvaltningen föreslagit, lämpligen böra utbytas mot orden »försvarets räkning».

Till förtydligande av stadgandet i näst sista stycket av punkt 1 om tillsyningsmännens företrädesrätt till fiske har marinförvaltningen påyrkat, att mellan orden »ordnat» och »lokal» i detta stadgande borde inskjutas orden »eller kommer att ordna». Då ändringsförslaget är ägnat att förekomma framtida tvister, ansluter jag mig till detsamma.

Delegerade hava ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om det sätt, på vilket stadsplanefrågorna borde anknytas till avtalsförslaget. Ett direkt avtal om att vissa noggrant angivna och fullt utarbetade stadsplaneändringar skola genomföras har nämligen icke ansetts kunna med bindande verkan träffas mellan kronan och staden. Efter att hava övertvägt olika möjligheter hava delegerade enats om att upptaga en allmän bestämmelse därom i själva avtalsförslaget — under avd. I punkt 3 — samt att i en bilaga till förslaget angiva riktlinjer för stadsplaneändringarna. Härigenom torde, såsom delegerade framhållit, tillräcklig garanti vinnas för att ändringarna också skola komma till stånd. I fråga om de särskilda stadsplanefrågorna må emellertid följande framhållas. En del av de kronan tillerkända områdena ingå för närvarande i stadsplanen såsom gator eller allmänna platser. Dessa områden hava föreslagits skola ombildas till så kallade specialområden. Härigenom kan samtidigt å ena sidan kronans äganderätt till områdena tryggas emot stadens lösningsrätt enligt 21 § stadsplanelagen och å andra sidan stadgandet i 25 § byggnadsstadgan, att varje tomt skall hava gräns mot för allmän samfärdsel avsett område, uppfyllas. De detaljbestämmelser, som upptagas i bilagan, gå i huvudsak ut på att, med undantag för de områden som skola avstängas, stadfästa vad som nu råder i fråga om områdenas användning och faktiska karaktär. De detaljföreskrifter åter, som inluttit i avd. I punkt 3, äro av sådan beskaffenhet, att de icke kunna antagas såsom stadsplanebestämmelser. Marinförvaltningen har beträffande stadgandet, att enskilda skulle äga rätt att tillfälligt och med mindre båtar lägga till vid Kungsbroområdets kajer velat mellan ordet »att» och ordet »tillfälligt» inskjuta orden »enligt därför särskilt utfärdade föreskrifter». Härigenom skulle åt marindistriktschefen garanteras en nödvändig befogenhet att reglera det från kronans sida gjorda medgivandet. Detta marinförvaltningens förslag synes mig böra beaktas och den ifrågasvarande bestämmelsen därför formuleras såsom marinförvaltningen föreslagit.

Med avseende å föreskrifterna i avd. I punkt 4 torde böra lämnas den uppgiften, att i 33 § av stadens ordningsstadga bestämmes, att viss skyldighet att ombesörja renhållning av gata, torg och annan allmän plats åligger angränsande fastigheters ägare.

Kammarkollegium har anmärkt, att ordet »utfyllnadsområden» i avd. I punkt 8 borde utbytas mot orden »redan utfyllda områden». Denna anmärkning finner jag vara riktig, och förslaget synes böra ändras i enlighet därmed.

Mot bestämmelserna i avd. I av avtalet synes utöver vad som framgår av det ovan anförda någon erinran icke vara att göra. Icke heller har jag något att invända mot bestämmelserna i avdelningarna II—V, beträffande vilka de hörda myndigheterna icke framställt någon anmärkning.

I fråga om tillämpningen av bestämmelserna i avd. VI må framhållas, att staden intill år 1938 lämnat allt vatten som förbrukats i hushåll gratis. Därefter har staden upptagit avgift även för sådan vattenförbrukning med 16 öre per kubikmeter enligt gällande taxa. Delegerade hava i promemorian uttalat, att bestämmelserna i avdelning VI skola anses gälla för all leverans av vatten till de fastigheter och anläggningar som förvaltas av marinförvaltningen, således även för det hushållsvatten som förbrukas inom kronans boställen och bostadshus. Därvid hava delegerade också framhållit, att gällande reglemente, ordningsstadga och taxa för stadens vattenledningsverk i tillämpliga delar även hava avseende å kronan. Sålunda blir kronan skyldig att erlægga hyra för erforderliga mätare inom kronans boställen och bostadshus ävensom att betala kostnaderna för installation av sådana mätare. Varken mot dessa uttalanden eller mot vad som föreslagits i avd. VI i avtalet har jag någon invändning att göra.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

bemyndiga Kungl. Maj:t att för kronans räkning sluta avtal med Karlskrona stad rörande vissa tvistiga mellanhavanden i enlighet med av särskilda delegerade den 15 december 1939 avgivet, härvid fogat förslag (Bilaga A), dock med de ändringar beträffande avd. I punkterna 1, 3 och 8 som i det föregående föreslagits.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. F. Holmer.

Bilaga A.

Förslag

till

Avtal mellan Kronan och Karlskrona stad rörande vissa tvistiga mellanhavanden,

avgivet den 15 december 1939 av de i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 13 mars 1937 utsedda delegerade.

I. Angående särskiljande av kronans och stadens rätt beträffande hemmanet Trossö, varå staden är anlagd, med därunder lydande vattenområden, öar, holmar, skär och fiske.

1.

Av kronan tillhöriga tomter enligt 1718 års stadsplan¹⁾ eller annan mark, till vilken kronan gjort anspråk på äganderätten, överlåter kronan till staden med äganderätt följande områden:

inom äldre kvarteret Sparre av »kronobageriet» området 1²⁾ om cirka 29 kvadratmeter, vilket område ingår i Kyrkogatan, av kvarntomten nr 9 området 2 om cirka 120 kvadratmeter och av tomten nr 10 området 5 om cirka 300 kvadratmeter, vilka båda områden ingå i Östra Prinsgatan, samt av kvarntomten nr 14 området 6 om cirka 84 kvadratmeter och av tomten nr 23 området 7 om cirka 460 kvadratmeter, vilka båda områden ingå i Östra Amiralitetsgatan;

av Kungsbrogatan området 8 om cirka 390 kvadratmeter motsvarande den närmast intill Kungsbron belägna delen av nämnda gata;

inom äldre kvarteret Ankarstjärna området b om 3,5 kvadratmeter av tomten nr 16 och området c om 28 kvadratmeter av tomten nr 55 B, vilka båda områden ingå i Varvsgatan, samt området d om 4 kvadratmeter av tomten nr 48, vilket område ingår i Skepparegatan;

inom äldre kvarteret Mörner området e om 5 kvadratmeter av tomten nr 93, vilket område ingår i Teatergatan;

inom äldre kvarteret Liewen området 14 motsvarande Alarmgatan och omfattande cirka 440 kvadratmeter av tomten nr 37, cirka 260 kvadratmeter av tomten nr 39 och cirka 250 kvadratmeter av tomten nr 40;

inom äldre kvarteret Ruuth området 20 omfattande cirka 60 kvadratmeter att tomten nr 1, cirka 30 kvadratmeter av tomten nr 2 och cirka 15 kvadratmeter av tomten nr 3, vilket område ingår i Styrmansgatan;

inom nuvarande kvarteret Kanonen i och för breddning av Styrmansgatan (Dockegatan) dels området 21 om cirka 105 kvadratmeter motsvarande den del av kvartersmarken, som i gällande stadsplan är upptagen såsom gata, och dels ytterligare området 22 om cirka 150 kvadratmeter utgörande ett tre meter brett område av kvarteret, skolande därjämte vid utläggning av detta område göras en mindre avrundning vid kvarterets nordvästra hörn;

invid sistnämnda kvarter området 23 om cirka 2,000 kvadratmeter utgörande delar av Styrmansgatan (Dockegatan), Västra Prinsgatan och Västra Amiralitetsgatan;

¹⁾ Härmed åsyftas den å sid. 13 i promemorian omförmälda, av Gustaf Otto Lindbladh år 1718 på Kungl. Maj:ts befallning upprättade generalplanen över Karlskrona (bil. 17 till Skoglunds yttrande). Till denna höra specialkartor, se särskild förteckning nr 1—8.

²⁾ Angående detta och övriga i förslaget upptagna nummerade eller bokstavs-betecknade områden hänvisas till den bifogade sammanställningskartan, se promemorian sid. 17.

inom äldre kvarteret Klerck av tomten nr 25 området 24 om cirka 470 kvadratmeter, vilket område ingår i Dockegatan;

området 31 om cirka 417 kvadratmeter motsvarande en genom utfyllnad uppkommen plan å Fisktorget; och

området 28 om cirka 5,700 kvadratmeter utgörande genom utfyllnad uppkommen mark mellan Lilla Björkholmen och Trossö.

Staden å sin sida avstår till förmån för kronan från varje anspråk på rätt till utfyllnadsområden inom nuvarande kvarteret Sparre — området 3 b — samt till den mark inom nämnda kvarter och nuvarande kvarteret Ankarstjärna, som å 1718 års stadsplan upptages av gata, ävensom till före detta ödetomten nr 10 i sistnämnda kvarter — områdena 3 a och 15.

Vad angår Kungsbron och Kajgatan norr därom, varest också utfyllnad förekommit, erkänner staden kronans äganderätt till det område, som begränsas av en linje dragen från sydöstra hörnet av nuvarande kvarteret Sparre västerut till en punkt belägen mitt för nuvarande kvarteret Hästkvarnens nordöstra hörn, vinkelrätt över Östra Prinsgatan, utmed kvarteret Hästkvarnens östra gräns och längs dess södra gräns till västra sidan av kronans väntskjul i Östra Amiralitetsgatan, vidare vinkelrätt över denna gata till förlängningen åt öster av norra gränsen för tomten nr 3 i nuvarande kvarteret Wrangel, längs denna förlängning 19 meter åt väster samt därifrån vinkelrätt mot tomten nr 5 i sistnämnda kvarter, varefter linjen följer gränserna för denna tomt åt öster, söder och väster samt södra gränsen för tomterna nr 4 och 3 i samma kvarter till en punkt belägen mitt för nordöstra hörnet av nuvarande kvarteret Residenset, vidare vinkelrätt över Kungsbrogatan, längs östra sidan av kvarteret Residenset, vinkelrätt över Vallgatan till anläggningen omkring Erik Dahlbergs byst, längs norra och östra sidorna av sagda anläggning fram till bastionen Aurora, utmed denna till vattenområdet samt därefter norrut längs kajen upp till utgångspunkten vid nuvarande kvarteret Sparres sydöstra hörn — området 4.

Av de områden, beträffande vilka tveksamhet angående äganderätten uppstått till följd därav att den av Kungl. Maj:t den 3 maj 1694¹⁾ fastställda befästningsplanen för Karlskrona ändrades genom Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1699²⁾ och i sitt ändrade skick ej fullbordades, förklaras kronan hava äganderätten till:

dels planteringen öster om Amiralitetskyrkoplanen till den del den icke ingår i det nyssnämnda Kungsbroområdet ävensom de så kallade trädgårdstomterna — området 9,

dels den del av gatumarken öster om Amiralitetsslätten som ligger söder om förlängningen av trädgårdstomternas norra gräns — området 11 a,

dels den del av Amiralitetsslätten som är belägen söder om genomfarten genom slätten invid klockstapeln — området 11 b,

dels Timmermansgatan — området 16,

dels Baggsgatan söder om en linje dragen från nordöstra hörnet av nuvarande kvarteret Västra Udde ungefär vinkelrätt över gatan — området 19,

dels och en äldre gränd i nuvarande kvarteret Liewen söder om den så kallade slutningsmuren — området 17 a.

Av områden, beträffande vilka äganderätten av samma skäl är tveksam, förklaras staden äga:

dels de delar av Vallgatan, Varvsgatan, Konstapelsgatan, Arklimästaregatan, Skepparegatan och Teatergatan, som ligga inom befästningslinjen enligt 1694 års beslut — områdena 10 a, 10 b och 13,

dels ett område av Baggsgatan inom samma befästningslinje — området 13 a, och

¹⁾ Se bil. 16 till Skoglund's yttrande.

²⁾ Se Skoglund's yttrande sid. 20.

dels den del av Amiralitetsslätten — inberäknat gatorna å ömse sidor därom — vilken icke tillerkänts kronan — området 12,

varjämte kronan avstår från anspråk på rätten till en äldre gränd inom nuvarande kvarteret Liewen norr om slutningsmuren — området 17.

Kronan erkänner jämväl stadens äganderätt till Amiralitetstorget — området a.

Vad angår tomterna nr 26 och 27 i äldre kvarteret Klerck med intill liggande mark, den så kallade Engelsmanstomten, beträffande vilken tveksamhet om äganderätten även rätt, avstår kronan från anspråk på den del av nämnda tomt, som ligger utanför varvsmuren — området 25 —, av vilket område en del ingår i Dockegatan, en del i Skomakaregatan, en del i gatan invid den mellan Trossö och Björkholmen belägna så kallade Chapmansplanen och återstoden tillhör nuvarande kvarteret Dockan. Äganderätten till den övriga delen av Engelsmanstomten tillerkännes kronan — området 25 a.

I fråga om Chapmansplanen, vilken tillhör kronan och vars areal beräknas till 5,600 kvadratmeter, överenskommes, att densamma så länge den icke av kronan tages i anspråk för försvarsändamål skall bibehållas såsom öppen plats, och skall den anses hava de gränser som angivas för området 26.

Staden erkänner kronans äganderätt till den mark utanför varvsmuren som upptages av före detta bastionen Göta Lejon och området närmast däromkring — området 32.

I avseende å en eventuell utvidgning av örlogsvarsområdet med de invid varvsmuren liggande kvarteren Västra Udde och Kilen, inom vilka kvarter samtliga tomter tillhöra kronan, eller för avstängning av dessa kvarter i samband med avstängningen av kvarteret Ankarstjärna m. m. tillerkänner staden kronan äganderätten till den söder om eller inom nämnda kvarter liggande gatumarken — området 18 a.

I den mån kronan för utvidgning av varvsområdet eller för annat försvarsändamål i enlighet med kartan D 31: 1 a förvärvar härför erforderliga fastigheter inom nuvarande kvarteren Achilles, Æolus, Castor, Mörner, Sjomannen och Ruuth, som ägas av enskilda, ställer staden till kronans förfogande under äganderätt också den staden tillhöriga gatumarken omkring dessa kvarter väster om Baggsgatan och Styrmansgatan — områdena 18 b.

Av det till hemmanet Trossö hörande vattenområdet tillerkännes staden vid östra sidan den del, som ligger norr och väster om kronoredden sådan densamma bestämts genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 februari 1934¹⁾ angående gränser för kronoredden, samt vid västra sidan den del, som ligger norr om bastionen Göta Lejons norra gränslinje. Den övriga delen av hemmanet Trossös vattenområde tillerkännes kronan.

Beträffande det kronan sålunda tilldelade vattenområdet bestämmes, att detta, med undantag av varvshamnarna inom Lindholmen och Söderstjärna, inre hamnen vid Kungsbron och hamnen vid Stumholmen, skall, med de inskränkningar som föranledas av dels kungl. brevet den 8 april 1925²⁾ angående fastställande av hamnområde för Karlskrona m. m. och dels Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 1 februari 1934 angående gränser för kronoredden inom Karlskrona hamn, lämnas öppet för den civila sjöfarten, såväl vad angår infartslederna till staden som även i övrigt, allt i den mån vattenområdet ej redan är eller framdeles blir av vederbörande myndighet särskilt fridlyst.

I samband härmed överenskommes att, innan ändring av nu förefintliga fridlysningsbestämmelser företages eller nya dylika införes eller ändring av gränserna för kronoredden genomföres, förhandlingar härom skola äga rum mellan kronans och stadens vederbörande myndigheter.

¹⁾ Se handlingar enligt särskild förteckning, nr 24.

²⁾ » » » » » » , nr 23.

Kronan medgiver vidare sådan inskränkning i förfoganderätten över sin del av Trossö vattenområde, att fisket inom detta område i framtiden får bedrivas på samma sätt som för närvarande sker. För rätt till fiske inom kronoredden skall dock erfordras att tillstånd därtill lämnas även av marinmyndighet. Dessutom skola tillsyningsmännen å de öar eller holmar, å vilka kronan för sina anläggningar ordnat lokal permanent bevakning, hava företrädesrätt framför annan till fiske, var och en tillsyningsman i vattenområdet omkring den ö han bevakar innanför en linje tänkt dragen 50 meter från stranden.

De till hemmanet Trossö hörande öarna, holmarna och skären fördelas mellan kronan och staden sålunda, att kronan tillerkännes äganderätten till de öar, holmar och skär, som ligga inom kronans vattenområde, och staden äganderätten till de öar, holmar och skär, som ligga inom det staden tillerkända vattenområdet.

2.

För tillgodoseende av vissa med kronans verksamhet i Karlskrona förenade intressen medgiver staden kronan rätt:

att i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget enligt alternativ II i chefens för Syd kustens marindistrikt skrivelse den 16 mars 1938¹⁾ med därvid fogad karta T 26:9 avstänga Amiralitetsslättens södra del från södra gaveln av kustartilleriregementets exercishus till nordöstra hörnet av kvarteret Ankarstjärna och Baggsgatan från nordöstra hörnet av kvarteret Västra Udde ungefär vinkelrätt över gatan ävensom sistnämnda kvarter och kvarteret Kilen fram till varvsmuren;

att, sedan kronan förvärvat erforderliga tomter i kvarteren Achilles, Æolus, Castor och Mörner, i huvudsaklig överensstämmelse med kartan D 31:1 a avstänga jämväl dessa kvarter jämte den mellanliggande gatumarken väster om Baggsgatan;

att, sedan kronan förvärvat samtliga tomter inom kvarteren Sjömannen och Ruuth, avstänga även dessa båda kvarter väster om Styrmansgatan jämte mellanliggande gatumark;

dock att kronan vid genomförandet av samtliga avstängningarna skall samråda med staden i frågor som angå avstängningarnas närmare anordnande och utseende;

att, då behov därav kan uppstå, bygga viadukter från varvsområdet över Dockegatan till kronans tomter i kvarteret Dockan samt över Styrmansgatan (Dockegatan) till kronans tomter i kvarteret Kanonen; och

att i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget å skissen B 2: a 4 anordna en plantering i Kyrkogatan längs norra sidan av nuvarande kvarteret Sparre.

3.

Staden förbinder sig medverka till antagandet av ändringar i stadsplanen för Karlskrona stad efter de riktlinjer, som angivas i den vid detta förslag till avtal fogade bilagan.

I händelse av genomförandet av de ifrågasatta stadsplaneändringarna skall följande gälla:

Kronan medgiver enskilda rätt att tillfälligt och med mindre båtar lägga till vid Kungsbroområdets kajer. Vidare förbinder sig kronan att endast tillfälligt hava upplag till högre höjd än 2 meter å den del av nämnda område, som ej skall vara tillgänglig för allmän kör- eller gångtrafik.

Staden å sin sida förbinder sig att, i samma omfattning som för stadsområdet i övrigt, ombesörja och bekosta belysningen å de delar av kronans specialområden, som skola vara öppna för allmän trafik.

¹⁾ Se handlingar enligt särskild förteckning, nr 4.

4.

I fråga om underhåll och renhållning av vissa av de områden som avses här ovan avtalas följande:

Staden förbinder sig att i framtiden bibehålla Amiralitetstorget och Amiralitetsslätten norr om klockstapeln i huvudsakligen samma skick som för närvarande. Enahanda förbindelse lämnar kronan i fråga om återstående del av Amiralitetsslätten norr om den planerade avstängningen.

Underhåll och renhållning av Chapmansplanen ombesörjes av staden så länge den bibehålles såsom öppen plats.

Underhållet av före detta bastionen Göta Lejon med vad därtill hör, området 32, åvilar kronan. Övriga kronan tillhöriga områden, som utgöras av annat än kvartersmark och som äro upplåtna för allmänheten, underhållas av kronan i samma standard som staden underhåller sina gator, planteringar och andra allmänna platser. Jämväl renhållningen å nu nämnda områden ombesörjes av kronan.

Vid bestämmande av de gatuområden i staden, beträffande vilka kronan såsom ägare av fastigheter i staden jämlikt 33 § i stadens ordningsstadga¹⁾ har renhållningsskyldighet, skall till fastighet räknas även de kronan tillhöriga områden som icke ingå i kvartersmark. Kronan skall dock icke, så länge Chapmansplanen bibehålles såsom öppen plats, vara skyldig renhålla gatumark intill denna.

Underhållet av den tilltänkta planteringen i Kyrkogatan längs norra sidan av kvarteret Sparre skall åvila kronan.

5.

De staden tillhöriga ledningar för vatten, gas, avlopp och elektricitet, som finnas nedlagda inom kronans mark- och vattenområden, äger staden bibehålla där. Kronan medgiver också staden rätt att vidtaga erforderliga åtgärder för tillsyn, underhåll och ändring av förefintliga ledningar samt för anbringande av nya sådana.

Staden förbinder sig att i hela deras sträckning underhålla de avloppsledningar från staden, som utmytna inom kronans vattenområden. Staden åtager sig även att bekosta de anordningar, som kunna befinnas erforderliga för att sanitära olägenheter icke skola orsakas genom det i kronans vattenområden utförda avloppsvattnet.

Kronan förbinder sig att, därest kronan skulle hava för avsikt att företaga utfyllnadsarbeten i Stumholmssundet, verkställa de förberedande utredningarna härom i samråd med staden.

6.

Vad beträffar spårförbindelsen från örlogsvarvet till Karlskrona—Växjö järnvägs bangård och till Blekinge Kustbanors bangård — treskenspåret — ifrågasätter staden ej annat än att kronan äger bibehålla och begagna spårförbindelsen sådan den nu är framdragen samt att, såsom hittills varit förhållandet, förfoga över de till spårförbindelsen hörande tunnlarna och tunnelschakten.

Kronan åtager sig att för framtiden liksom hittills bekosta underhållet av tunnelschakten, av broarna över det södra schaktet i Prins- och Amiralitetsgatornas förlängningar samt av inhägnaderna vid schakten.

Staden medgives rätt att bibehålla de ledningar för vatten, gas, avlopp och elektricitet, som ligga i tunnlarna, tunnelschakten eller annan mark för

¹⁾ Se handlingar enligt särskild förteckning, nr 26.

treskenspåret, samt att vidtaga erforderliga åtgärder för tillsyn, underhåll och ändring av dylika ledningar. Dock förbinder sig staden att, innan sådana åtgärder vidtagas, göra anmälan därom hos varvschefen i Karlskrona.

7.

I anledning av de överenskommelser som ovan träffats skall någon kontant gottgörelse icke utgå till vare sig kronan eller staden.

8.

Vad av hemmanet Trossö kronan innehar och disponerar, utöver vad som genom förestående överenskommelser tillerkänts kronan eller som avses med bestämmelserna under 6 här ovan, skall, i den mån annat ej följer av särskilt avtal eller särskilda föreskrifter, anses såsom kronans egendom.

Äganderätten till de gator och allmänna platser å hemmanet Trossö, som icke beröras av överenskommelserna under 1 här ovan, skall tillkomma staden.

Kronan avstår till förmån för staden från varje anspråk på rätt till utfyllnadsområden, s. k. ödetomter och äldre gatumark inom själva stadsområdet i den mån nämnda områden ej genom detta avtal tillagts kronan.

9.

Kronan medgives rätt att efter närmare överenskommelse mellan staden och marinmyndighet utföra anläggningar för skyddsrum och förrådsrum under gatumark och allmänna platser inom staden.

II. Angående överlåtelser mot ersättning av fastigheter och områden.

Kronan överlåter till staden:

dels för ett pris av 3,000 kronor äganderätten till det område om cirka 300 kvadratmeter av tomten nr 55 i äldre kvarteret Klerck som befunnits tillhöra kronan, — området 27;

dels för ett pris av 7,800 kronor äganderätten till tomten nr 1 jämte utfyllnad i samma äldre kvarter — områdena 29 och 30 —, därvid kronans rättigheter och skyldigheter på grund av det mellan kronan och handlanden E. O. Ericsson ingångna arrendeaftalet¹⁾ angående sagda tomt jämte utfyllnad övertagas av staden;

dels ock för ett pris av 850 kronor äganderätten till landtungan norr om Sunna kanal fram till landsvägen väster om Sunna station, omfattande cirka 1,700 kvadratmeter²⁾.

Vidare överlåter kronan till staden äganderätten till tomten nr 1 i kvarteret Sjöstjärna med därå uppförda byggnader, den s. k. amiralitetsskolan. I utbyte överlåter staden med äganderätt till kronan den s. k. teaterfastigheten, bestående av tomterna nr 53, 54 och 55 A samt del av stadsägan nr 122 i kvarteret Ankarstjärna, med därå uppförda byggnader, dock med undantag av de delar av sagda områden som nu äro utlagda till gatumark. Därjämte erlägger staden till kronan i mellangift vid bytet ett kontant belopp av 28,500 kronor.

Ytterligare överlåter kronan med äganderätt till staden för gatureglering ett område om cirka 1,108 kvadratmeter med därå befintliga byggnader i västra delen av tomten nr 1 i kvarteret Blåport³⁾. I utbyte härför erhåller

¹⁾ Se handlingar enligt särskild förteckning, nr 21.

²⁾ Se kartan II: 2.

³⁾ Se kartan III: 2, å vilken dock tomten nr 1 betecknats 33, tomten nr 2 34 och tomten nr 3 35.

kronan av staden äganderätten till ett område om cirka 997 kvadratmeter beläget mellan tomterna nr 2 och 3 i kvarteret Blåport samt ingenjörstruppernas kasernetablissemment. I mellangift vid detta byte erlägger staden till kronan ett kontant belopp av 500 kronor.

III. Angående ön Degerskär.

Staden överlåter utan särskild ersättning med äganderätt till kronan den av kronan för närvarande arrenderade, till hemmanet Saltö hörande ön Degerskär jämte vattenområdet innanför en linje tänkt dragen omkring ön 35 meter från stranden.

IV. Angående hemulsskyldighet m. m.

1.

Kronan och staden förbinda sig att i den mån de innehava åtkomsthändlingar till den fasta egendom, som genom detta avtal överlåtits till den andra parten, därest så erfordras för lagfarts vinnande tillhandahålla dessa åtkomsthändlingar. Därutöver avsäga sig kronan och staden all hemulsskyldighet. Egendomen överlåtes fri från inteckning.

2.

Kronan skall bekosta erforderlig mätning eller avstyckning beträffande den kronan tillhöriga egendomen. Motsvarande kostnad för den staden tillhöriga egendomen ävensom alla kostnader för dess lagfarande skola bestridas av staden.

V. Angående kronans fritagande från skyldigheten att underhålla vissa gatudelar i Karlskrona.

Staden fritager kronan från åtagandet i Kungl. brevet den 19 juni 1787¹⁾ att underhålla mittdelen av dels Kyrkogatan, Södra Kungsgatan och Amiralitetsgatorna dels ock vissa sträckor å Landbrogatan, Drottninggatan, Bredgatan och Norra Kungsgatan. Fritagandet omfattar såväl renhållning och underhåll i trängre mening som förbättring av gatudelarna, i den mån detta må anses hava ingått i kronans åtagande, och fritagandet avser gatudelarna i deras nuvarande skick. I gottgörelse härför erlägger kronan till staden det belopp 40,650 kronor, som kronan på grund av överenskommelserna förut här ovan under II har till godo av staden.

VI. Angående revidering av bestämmelserna om avgifterna för kronans förbrukning av vatten från stadens vattenledningsnät.

4 § 4 mom. av kontraktet den 16 september — den 17 november 1898²⁾ mellan marinförvaltningen å kronans vägnar och stadsfullmäktige i Karlskrona angående överlåtelse till Karlskrona stad av kronans vattenledning från Lyckeby till Karlskrona jämte därtill hörande vattenfall, fastigheter, byggnader m. m., vilket kontrakt i övrigt skall gälla i oförändrat skick, skall hava följande ändrade lydelse:

»att kronan skall för hela sin förbrukning av vatten från stadens vattenledningsnät betala ett pris, som skall anses motsvara stadens självkostnad för

¹⁾ Se promemorian sid. 54.

²⁾ Avskrift av kontraktet är fogat vid promemorian.

framställning av vattnet, å vilket pris kronan skall åtnjuta en rabatt av 20 procent.»

Härjämte skall till 4 § av det ifrågavarande kontraktet göras följande tillägg:

»Stadens självkostnad för framställning av vattenledningsvattnet i enlighet med vad i 4 mom. sägs skall beräknas utan hänsynstagande till kapitalavbetalningar å lån eller till avskrivning å byggnader eller anläggningar m. m. Självkostnaden skall för en tidrymd av fem år räknat från den 1 juli 1940 beräknas till 13 öre per kubikmeter och skall för tiden därefter med ledning av vattenverkets räkenskaper för det sistförflutna kalenderåret fastställas för fem år åt gången. Nöjes ej kronan med det i enlighet med vad ovan nämnts av staden beräknade självkostnadspriset för den kommande femårsperioden, äger kronan hänskjuta frågan om beräkning av självkostnadspriset till prövning av skiljenämnd i enlighet med gällande lag om skiljemän, give dock staden meddelande härom inom en månad efter det kronan från staden erhållit uppgift om det belopp, vartill staden beräknat självkostnadspriset.»

Stadens tillträde av de inom det staden tillerkända vattenområdet belägna öarna Mjölmarholmen och Ljungskär, vilka öar för närvarande disponeras av kronan, skall icke äga rum, förrän de å öarna förvarade, kronan tillhöriga förråden kunat bortföras till andra förvaringsrum.

Kronan skall icke äga rätt att utföra de i avdelning I punkt 2 omnämnda anordningarna, förrän erforderliga ändringar av stadsplanen fastställts.

Bestämmelserna i avdelning VI skola tillämpas från och med den 1 juli 1940.

I övrigt skall avtalet vinna tillämpning omedelbart efter det att detsamma antagits av kronan och staden.

Bilaga till förslaget till avtal behandlande stadsplanefrågorna.

Kyrkogatan.

För gatan antages stadsplanebestämmelse av innehåll, att, på sätt åskådliggjorts å skissen B 2:a 4, en del av gatan utmed Sjömanskärens kasern utlägges till plantering.

Kungsbron och Kungsbrokajen (Kungsbroområdet).

Kungsbron och Kungsbrokajen — området 4 å sammanställningskartan — ävensom ett vattenområde där utanför utlägges i stadsplanen till ett specialområde. Se kartan nr 9.

För detta område antagas följande stadsplanebestämmelser, därvid bokstavs-beteckningarna hänföra sig till nämnda karta: Med A betecknat område, som skall utgöra hamnområde för försvarsändamål, må ej inhägnas samt får icke bebyggas i vidare mån än som sägs under Ab och Agb här nedan. Området skall hållas tillgängligt för allmänna underjordiska ledningar, och får å detsamma förty icke vidtagas anordningar, som förhindra dylika ledningars framdragande och underhåll.

I områdets med streck och fyllda cirklar betecknade gräns mot byggnadskvarter må byggnad inom sådant kvarter förses med fönster och dörröppningar.

I områdets med streck och fyllda cirklar inom ring betecknade gräns mot byggnadskvarter må byggnad inom sådant kvarter förses med fönster.

Med Ab betecknad del av område A får icke bebyggas med annan byggnad än vänthall.

Med Ag betecknad del av område A skall hållas tillgänglig för allmän gångtrafik.

Med Agp betecknad del av området Ag skall utgöra plantering.

Med Agb betecknad del av område Ag får bebyggas men endast med vänthallar till en sammanlagd areal av högst 40 kvadratmeter.

Med Ak betecknad del av område A skall hållas tillgänglig för allmän kör- och gångtrafik.

Amiralitetslättan m. m.

Planteringsområdet vid Vallgatans södra sida, södra delen av Amiralitetslättan, Timmermansgatan och södra delen av Baggessgatan — områdena 9, 11 a, 11 b (bortsett från området för klockstapeln), 16 och 19 å sammanställningskartan — utläggas till specialområde. Området har utmärkts å en annan bifogad karta, se kartan nr 10.

För området antagas följande stadsplanebestämmelser, därvid bokstavs-beteckningarna hänföra sig till sistnämnda karta.

Med B betecknat område, som skall utgöra skyddsområde för försvarsändamål, får icke bebyggas i vidare mån än som sägs under Bj här nedan. Området skall hållas tillgängligt för allmänna underjordiska ledningar och får å det samma förty icke vidtagas anordningar, som förhindra dylika ledningars framdragande och underhåll.

I områdets med streck och fyllda cirklar betecknade gräns mot byggnads-kvarter må byggnad inom sådant kvarter förses med fönster och dörröppningar.

Med Bgp betecknad del av område B skall hållas tillgängligt för allmän gångtrafik och får icke inhägnas samt skall utgöra plantering.

Med Bj betecknad del av område B får icke bebyggas för annat än järnvägs-ändamål.

Med Bk betecknad del av område B får icke inhägnas utan skall hållas tillgänglig för allmän kör- och gångtrafik.

Klockstapeln.

Å med K betecknat kvartersområde — se kartan nr 10 — får endast uppföras klockstapel för Amiralitetskyrkan.

Kvarteret Ankarstjärna.

Å med I betecknat kvartersområde — se kartan nr 10 — får icke uppföras andra byggnader än för kronans ändamål.

Området väster om Baggessgatan och Styrmansgatan.

Området mellan å ena sidan varvsmuren samt å andra sidan Baggessgatan och Styrmansgatan skall efter hand som kronan förvärvar kvartersmarken inom området utläggas till ett specialområde — å kartan nr 10 betecknad V — för vilket skall antagas stadsplanebestämmelser av innehåll, att området skall disponeras för utvidgning av örlogsvarvet och icke får bebyggas för annat än varvsändamål.

Chapmansplanen.

Chapmansplanen — området 26 å sammanställningskartan — utlägges till ett skyddsområde för försvarsändamål.

För skyddsområdet antages stadsplanebestämmelser av innehåll, att det-samma icke får bebyggas eller inhägnas utan skall hållas tillgängligt för allmän kör- och gångtrafik.